

41 . Reșca | Comuna: Dobrosloveni | Județ: Olt | Punct: Cetate | Anul: 2015

Anul: 2015

Cod RAN: 126754.01

Perioade: Antichitate

Epoci: Epoca romană târzie

Tipuri sit: locuire, amenajare/construcție, exploatare/carieră

Categorii sit: Neatribuit, Apărare (construcții defensive), Domestic

Autori: Corneliu Beldiman, Diana Maria Sztancs

Instituții: Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir", București, Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir", București

Raport

Industria materiilor dure animale descoperită în campania 2015

Context. Metodologie. Tipologie

Săpăturile arheologice efectuate în anul 2015 la Reșca (antica Romula) în Fortificația Centrală (în continuare, ROM_FC) de către un colectiv sub conducerea conf. univ. dr. Mircea Negru(59) au condus la recuperarea unui lot de artefacte aparținând industriei materiilor dure animale (în continuare, IMDA). În această campanie au fost descoperite 10 piese, care se păstrează, provizoriu, în colecțiile Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” din București. Aducem mulțumiri conf. univ. dr. Mircea Negru pentru amabilitatea cu care ne-a pus la dispoziție piesele pentru studiu.

Materialele de acest gen provenind de la Romula fac obiectul unei analize special, începute în anul 2014(60). În privința contextului descoperirii, piesele au fost reperate în afara complexelor, dar în contexte care le asigură datarea. Încadrarea cronologică vizează un interval larg, cuprins între a doua jumătate a sec. al II-lea și a doua jumătate a sec. al III-lea A.D. – tabelul nr. 1(61).

Structura tipologică a lotului 2015 (N total = 10) include: Unelte: Ace de cusut de os (N = 4); Piese de port/Podoabe: Ace de păr de os (N = 2); Diverse: Jetoane de os (N = 2); Plăcuțe ornamentale de os – Intarsie (N = 2) – tabelul nr. 1, fig. 1-2.

Materiile prime utilizate au fost exclusiv oasele lungi de vită (N = 10).

Pentru reperele metodologice ale analizei a se vedea raportul publicat în anul 2007, seria articolelor și studiilor noastre recente relative la descoperirile făcute la Histria-Sectorul Basilica extra muros(62).

Fiecare artefact a fost tratat după un protocol standard, cu mai multe paliere și componente, vizând înregistrarea extensivă/ exhaustivă a datelor (reperitoriul și tabelul nr. 1). Indicativele (exemplu: ROM_FC/2015_1) sunt provizorii. Analiza vizează definirea și cuantificarea unor aspecte precum: materiile prime; starea de conservare (piese întregi, fragmentare/fragmente); tipologia; morfologia; morfometria; urmele de fabricare; urmele de utilizare; formularea ipotezelor relative la rolul funcțional(63).

Au fost utilizate datele analizei exhaustive sistematice a pieselor în microscopie optică de mică putere (măririi 4x – 40x) și digitală (x25 – x200); menționăm și faptul că s-a inițiat, cu această ocazie, baza de date diverse și banca de imagini (imagini macroscopice și microscopice digitale, cu toate coordonatele necesare), care sunt primele de acest gen pentru un lot de artefacte aparținând IMDA din situl Romula.

Ace de os

O categorie de piese bine reprezentată în lotul artefactelor IMDA descoperite la Romula în 2015 este aceea a acelor de os (de păr și de cusut); efectivul lor se cifrează la 6(64). Tipologia acelor de păr și de cusut de epocă romană este adoptată, în mediul cercetării din România, după standardele internaționale, fiind

aplicată și de noi în clasificarea pieselor de la Romula(65).

Acele de păr de os descoperite la Romula în campania 2015 sunt în număr de două (N = 2); ele aparțin următoarelor tipuri: ● cu cap convex/piramidal (N = 1); ● cu cap sculptat (N = 1). Acele de cusut sunt în număr de 4 (N = 4), dintre care două păstrează extremitatea proximală și dispozitivul de fixare a firului.

Sub raport tipologic, acele de os de la Romula analizate cu acest prilej, ca și acelea descoperite anterior(66) nu ridică probleme speciale și de aceea nu insistăm asupra acestor aspecte; este vorba de tipuri comune, cu morfologie și dimensiuni quasi-standardizate, prezente în multe situri din spațiul actual al României, ca și în restul Europei, repertorierea și trimiterea la literatura de specialitate devenind superflue; analogii putem găsi în spațiul intracarpatic, dar și în teritoriul dobrogean(67).

Piese descoperite la Romula, ca și în alte situri sunt confecționate, foarte probabil, în ateliere specializate din fragmente de oase lungi de bovine (*Bos taurus*) prin cioplire, crestare, tăiere cu ferăstrăul, raclaj axial intens cu o lamă metalică (cuțit), fasonare integrală și finisare totală sau parțială prin polizare (frecare cu o bucată de piele). Urechea acelor de cusut a fost realizată prin dublă perforare și cioplire/excavare a sectorului dintre perforații sau perforare și tăiere cu ferăstrăul. Putem formula concluzia fabricării acelor de păr într-un atelier local, care funcționa în zona meșteșugărească a sitului(68).

Alte tipuri

Alături de ace au fost descoperite și alte piese, precum jetoanele de os, N = 2 – tabelul nr. 1. Ca și plăseaua de os și mânerul de corn de cerb descoperite în campania 2013, ele sunt tipuri comune în mediul roman, găsindu-și analogii în regiunile Daciei romane și ale Dobrogei(69). Remarcăm marcajul gravat pe revers prin folosirea literelor T și I. Alte piese, mai rare între descoperirile de epocă romană sunt cele două elemente de intarsie de os (provenind de la o cutie de lemn?), decorate cu cercuri concentrice gravate (N = 2).

Concluzii

Artefactele IMDA recuperate în 2015 la Romula, cu un efectiv și un repertoriu tipologic relativ restrâns, ilustrând aspecte tehnologice marcate de standardizare, contribuie la dezvoltarea repertoriului de acest gen publicat în mod detaliat după reperele metodologice actuale; prin datele extensive puse la dispoziție, ele contribuie, în mod specific, la organizarea corpusului descoperirilor în situl menționat și a datelor referitoare la activitățile complexe aferente etapei de locuire din sec. al II-lea – al III-lea A.D. în aria acestui binecunoscut oraș al Daciei romane, ca și la documentarea existenței probabile a unuia sau mai multor ateliere de prelucrare a materiilor dure animale.

Repertoriu

ROM_FC/2015_1 • Fig. 1. • Romula Fortificația Centrală Nivel roman S6 Carou 11 -0,50 m. Datare: mijlocul sec. III. • Nr. inv. RF 1402. • Ac de păr de os cu extremitatea proximală modelată prin gravare și sculptare; întreg; fracturat în vechime la nivelul părții proximale, sub sectorul decorat; pe ambele suprafețe de fractură se observă o substanță compactă, cristalizată, aderentă, în strat subțire, de culoare albastră cu nuanțe diferite; posibil adeziv antic, folosit la repararea piesei fracturate; stare de conservare bună; urme superficiale de coroziune produse de rădăcini; cap decorat format din două sectoare; pe sectorul inferior se observă cinci șanțuri transversale, iar pe cel superior, pe o față, patru alveole realizate prin excavare cu vârful cuțitului, iar pe fața opusă două alveole unite, una dispusă transversal și alta axial, formând litera T; corp finisat, cu secțiuni ovale și circulare; modelat prin cioplire cu ajutorul cuțitului, raclaj aplicat cu lama cuțitului și abraziune; extremitatea distală întregă, fracturată și reamenajată prin abraziune; fasonare prin cioplire, raclaj axial aplicat cu lama cuțitului, abraziune; urme de utilizare: tocire, lustru; dimensiuni (mm): L tot 87,80; EP 5,35/4,14; L PP sector superior 12,75; diam 6,39/5,06; lăț șanț cca 1,20; ad șanț cca 1; PM 4,42/4,24; PD 2,97/2,82; ED 1,43/1,39; L PP sector inferior 10,27; diam 5,92/5,10; PM 4,42/3,95; PP 3,32/3,28; ED 1,88/1,74.

ROM_FC/2015_2 • Fig. 1. • Romula Fortificația Centrală Nivel roman S9 Carou 3 -0,92 m 9023 (în arsură). Datare: a doua jumătate a sec. II – prima jumătate a sec. III. • Nr. inv. RF 1550. • Ac de cusut de os; fragmentar – lipsește ED, fracturată în vechime; stare de conservare bună; depuneri discontinui, compacte

de concrețiuni, înlăturate parțial mecanic; culoarea maro deschis uniformă sugerează arderea, probabil accidentală; ac masiv, cu secțiuni circulare la PD/PM și ovale la PP; PP este aplatizată și lățită prin fasonare; EP are formă convexă simetrică (semicirculară); fasonare realizată prin raclaj axial cu lama cuțitului și abraziune oblică; fără finisare; suprafață microfațetată; perforație realizată la partea proximală, plasată central, având extremitatea distală semicirculară, cea proximală convexă asimetrică și marginile divergente de contur neregulat; pereții sunt drepecți; a fost realizată prin: perforare, dublă tăiere cu minilama ferăstrăului și excavarea sectorului din interior; extremitățile șanțurilor de tăiere se conservă la extremitatea proximală a perforației, rezervând între ele un mic sector triunghiular, cu margini concave; urme de utilizare: tocire, lustru superficiale la nivelul corpului și al părții proximale; nu se observă la nivelul perforației; dimensiuni (mm): L tot 123,37; L 98,37; EP 7,87/2,36; PP la perf 7,45/4,76; PP sub perf 7,05/6,01; PM 6,67/6,02; PP 4,78/4,63; ED cca 1,8/1,8; perf: L 9,58; diam perf 2,7; lăț șanțuri tăiere cca 1,5; triunghi cca 1,15/1,35; lăț perf: ED 2,7; PM 3,10; EP 3,25; dist perf – EP 14.

ROM_FC/2015_3 • Fig. 1. • Romula Fortificația Centrală Nivel roman S8 Carou 8 -0,45 m 8006. Dată: a doua jumătate a sec. III. • Nr. inv. RF 1467. • Ac de cusut de os; fragmentar; lipsește PP cu cca 2/3 din lungimea perforației, ca și PD, fracturate în vechime; stare de conservare a suprafețelor bună; secțiuni ovale asimetrice și simetrice; PP lățită și aplatizată prin fasonare; modelare prin raclaj axial, abraziune; fațete eliminate prin dezvoltarea urmelor de utilizare; perforație similară ca morfologie și mod de realizare cu a piesei ROM_FC/2015_2; urme de utilizare: tocire, lustru, pe suprafețe și la nivelul perforației; piesa nu a mai fost folosită după fracturare, planurile de fractură nefiind tocite; dimensiuni (mm): L tot 108,41; L 58,81; PP la perf 5/1,99; PP sub perf 4,90/2,83; PM 4,50/2,93; PD 3,57/2,35; ED cca 1/1.

ROM_FC/2015_4 • Fig. 1. • Romula Fortificația Centrală Nivel roman S9 Carou 3 -0,95 m 9013. Dată: a doua jumătate a sec. II – începutul sec. III. • Nr. inv. RF 1548. • Ac de cusut de os; fragmentar; culoarea maro deschis sugerează aplicarea tratamentului termic; se păstrează partea proximal-mezială, fracturată în vechime la nivelul perforației și reamenajată; lipsește PP cu cca 2/3 din lungimea perforației; o altă fractură s-a produs recent la partea mezială; stare de conservare a suprafețelor bună; secțiuni ovale asimetrice și simetrice; PP lățită și aplatizată prin fasonare; modelare prin raclaj axial, abraziune; fațete produse în urma aplicării fasonării; perforație similară ca morfologie și mod de realizare cu a piesei ROM_FC/2015_2; reamenajarea planurilor de fractură ale PP prin abraziune și fațetare; urme de utilizare: tocire, lustru, pe suprafețe și la nivelul perforației; piesa a fost folosită după fracturare, planurile de fractură fiind amenajate și tocite; utilizare probabilă ca perforator; dimensiuni (mm): L tot 99,34; L 41,07; PP la perf 4,97/2,17; PP sub perf 4,75/2,66; PM 3,97/3,40; diam perf 2,10.

ROM_FC/2015_5 • Fig. 1. • Romula Fortificația Centrală Nivel roman S11 11003. Dată: sec. III. • Nr. inv. RF 1619. • Ac de cusut de os; fragmentar; se păstrează PP și PM (fragment proximal- mezial), cu EP întregă; fractură produsă în vechime; culoarea maro deschis sugerează aplicarea tratamentului termic; stare de conservare a suprafețelor bună; secțiuni ovale simetrice; PP lățită și aplatizată prin fasonare; EP este convexă simetrică; perforație circulară, ușor excentrică, realizată cu sfredelul; modelare prin raclaj axial, abraziune; fațete produse în urma aplicării fasonării; urme de utilizare: tocire, lustru, pe suprafețe și la nivelul perforației; dimensiuni (mm): L 27,05; PP la perf 4,17/1,23; PP sub perf 3,96/1,90; PM 3,15/2,50; diam perf 2,70; dist perf – EP 1,30.

ROM_FC/2015_6 • Fig. 1. • Romula Fortificația Centrală Nivel roman S4-5 (desf. martor). Dată: a doua jumătate a sec. III. • Nr. inv. RF 1538. • Ac de păr de os cu cap conic; fragmentar; se păstrează PP, cu EP întregă; fractură produsă în vechime; culoarea maro sugerează aplicarea tratamentului termic; urme de coroziune; stare de conservare a suprafețelor mediocră; depuneri discontinui de concrețiuni de culoare maro; suprafețe fațetate; secțiuni poligonale; modelare prin raclaj axial, abraziune; fațete produse în urma aplicării fasonării; urme de utilizare: tocire, lustru slabe; dimensiuni (mm): L 28,35; EP 3,64/3,49; PP 3,78/3,56.

ROM_FC/2015_7 • Fig. 2. • Romula Fortificația Centrală Nivel roman S10 -0,50 m 10003. Dată: sec. III. • Nr. inv. RF 1530. • Jeton de os; piesă întregă; stare de conservare foarte bună; FS este reprezentată de suprafața cavității medulare, iar FS de suprafața periostală, compactă; spongiosa vizibilă; formă ovală simetrică; amenajat pe un fragment de placă de os plată, obținut prin tăiere și abraziune, finisat;

forma circulară/ovală a fost obținută prin abraziune aplicată pe circumferință; aceasta are aspect fațetat; FI este lisă; pe ea se observă două litere (T și I), gravate fin cu vârful cuțitului; pe FS a fost realizat decorul la strung și care constă în patru șanțuri fine, cu secțiune în V asimetric; în centru se păstrează alveola de formă ovală care a fost amenajată pentru fixarea în dispozitivul strungului; urme de utilizare: tocire, lustru, pe suprafețe și margini; dimensiuni (mm): diam 22,17/21,17; gros la centru 3,08; dist între șanțuri 1-1,5; ad șanțuri 1; diam alveolă 3,21/2,75; ad alveolă 2.

ROM_FC/2015_8 • Fig. 2. • Romula Fortificația Centrală Nivel roman S11, 11001. Dată: sec. III. • Nr. inv. RF 1903. • Jeton de os; piesă întreagă; stare de conservare foarte bună; FS este reprezentată de suprafața periostală (compactă), iar FI de suprafața cavității medulare; spongiosa vizibilă; formă circulară; amenajat pe un fragment de placă de os plată, obținut prin tăiere și abraziune, finisat; forma circulară a fost obținută prin abraziune aplicată pe circumferință; aceasta are aspect fațetat; FI este lisă; pe ea se observă două litere (T și I), gravate fin cu vârful cuțitului; pe FS a fost realizat decorul la strung și care constă în trei șanțuri fine, plasate la distanțe inegale, cu secțiune în V asimetric; în centru este rezervat un sector circular pe care se află alveola de formă ovală care a fost amenajată pentru fixarea în dispozitivul strungului; în jurul acestui sector a fost amenajată un șanț lat, respectiv, o porțiune adâncită, circulară, lată de cca 3,40 mm, cu profil concav asimetric; urme de utilizare: tocire, lustru, pe suprafețe și margini; dimensiuni (mm): diam 20,73/20,68; gros max 3,68; gros la centru 3,58; dist între șanțuri 1,30-1,50; ad șanțuri 0,5; diam alveolă 0,75; ad alveolă 2; lăț șanț central 2,70; ad șanț central 1; diam sector central 4,36.

ROM_FC/2015_9 • Fig. 2. • Romula Fortificația Centrală Nivel roman S6 Carou 13 -0,30 m Stratul vegetal. Dată: probabil mijlocul sec. III. • Nr. inv. RF 1419. • Plăcuță ornamentală de os; piesă fragmentară; lipsește una dintre extremități, fracturată recent; stare de conservare mediocră; arsă puternic până la calcinare, culoare alb murdar și alb albastrui, deformată, fisurată; formă trapezoidală (trapez isoscel); obținută prin tăiere, cioplire, raclaj, abraziune; pe margini se păstrează urmele de tăiere și cioplire, realizate pentru ajustarea formei în vederea încastrării probabile în lemn (intarsie pe cutie de lemn?); FS este decorată cu un cerc dublu gravat, cu alveolă circulară centrală; șanțuri de profil rectangular, executate foarte precis; decorul gravat a fost realizat înainte de ajustarea conturului; posibilă folosire a unui adeziv pentru fixare; urme de utilizare: nu se conservă; dimensiuni (mm): L tot 50,86; L 37,99; lăț 14,23; gros 3,55; diam cerc exterior 18,68/13,97; diam cerc interior 13,26/11,01; lăț cercuri 2; ad cercuri 1; dist dintre cercuri 2; diam alveolă 2,85/2,10; ad alveolă 2.

ROM_FC/2015_10 • Fig. 2. • Romula Fortificația Centrală Nivel roman S5 Carou 10 -0,61 m. Dată: mijlocul sec. III. • Nr. inv. RF 1401. • Plăcuță ornamentală de os; piesă întreagă; stare de conservare mediocră; arsă puternic până la calcinare, culoare alb murdar și alb albastrui, deformată, fisurată; formă triunghiulară cu baza convexă asimetrică; FS este concavă; obținută prin tăiere, cioplire, raclaj, abraziune; pe margini se păstrează urmele de tăiere și cioplire, realizate pentru ajustarea formei în vederea încastrării probabile în lemn (intarsie pe cutie de lemn?); FS este decorată cu un cerc dublu gravat, cu alveolă circulară centrală; parametri identici cu ai decorului piesei ROM_FC/2015_9, indicând faptul că aceste două piese făceau parte, foarte probabil, din decorul aceluiași obiect; șanțuri de profil rectangular, executate foarte precis; decorul gravat a fost realizat înainte de ajustarea conturului; posibilă folosire a unui adeziv pentru fixare; urme de utilizare: nu se conservă; dimensiuni (mm): L tot 36,18; lăț max 18,39; gros max 3,87.

Bibliografie

- K. Horedt, Studijne Izvesti, 16, 1968, p.113; H. Ciugudeanu, Apulum, 26, p.72.

Note

- 59. Negru 2011; Negru 2012; Negru 2013; Negru 2014; Negru 2015 – cu bibliografia.

60. Pentru datele privind descoperirile IMDA anterioare la Romula cf. Popilian 1976; Negru 2012; Beldiman, Sztancs 2014; Beldiman et alii 2015.

61. Negru 2014; Negru 2015; Negru 2016 – raport de cercetare în prezentul volum.

-
62. Beldiman et alii 2007; Beldiman et alii 2010; Beldiman 2013 – cu bibliografia.
63. Beldiman 2007; Sztancs 2011; Beldiman et alii 2012, p. 79.
64. Beldiman et alii 2007; Beldiman et alii 2010; Beldiman 2013 – cu bibliografia.
65. Beldiman et alii 2010; Ciugudean 1997 – cu bibliografia.
66. Beldiman, Sztancs 2014; Beldiman et alii 2015.
67. Beldiman et alii 2010; Ciugudean 1997; Suceveanu 1982, p. 123-124, pl. 22, 1 B-C, 3; Elefterescu 2008 – cu bibliografia.
68. Popilian 1976.
69. Cf. Beldiman, Sztancs 2014; mânere de corn de cerb: Apulum – Ciugudean 1997, p. 175, pl. XXV/7-8; p. 187, pl. XXXVII/4; plăci de os sau de corn de cerb: Apulum – Ciugudean 1997, p. 178-179, pl. XXVIII/8; XXIX/1-2; Du- rostorum – Elefterescu 2008, p. 296, pl. XIII/276-277; jetoane de os: Apulum– Ciugudean 1997, p. 181, pl. XXXI/2, 4-5, 7-13,15; lucrarea citată cuprinde analogii din alte situri, precum și bibliografia aferentă.
-

Informații suplimentare online

[Raportul 5526 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapservet Cimec.ro](#)
